

**DANGER ATTRACTION: SOCIAL NETWORKING AND
„DANGEROUS FADS” AMONG YOUNG PEOPLE AND CHILDREN**

**UROK NIEBEZPIECZEŃSTWA: SIECI SPOŁECZNE
A „NIEBEZPIECZNE MODY” WŚRÓD MŁODZIEŻY I DZIECI**

Kateryna Novikova

Wyższa Szkoła Gospodarki Euroregionalnej
im. Alcide de Gasperi w Józefowie
kate_novi@hotmail.com

ABSTRACTS

The paper elaborates on several actual “dangerous fads” among youngsters and children that from early age take an active part in computer-mediated Internet communication. On the one side there is a phenomenon of fashion that has been influential since the early modernity basing on the novelty craze and distinction. On the other side, in the late modernity there are the advanced communication and information technologies that have brought about new and instant communication practices for the youngsters, especially in the developed world. Social media enormously facilitate various hazardous activities of youngsters in terms of mutual informing, experience sharing or even community creation around various more or less safe activities and interests. Several social networking mechanisms (contagion, homophily etc.) are presented along with the respective threats connected with the dangerous youth fads that spread easily thanks to the new technologies and advanced electronic networking skills of the youth.

W artykule przeanalizowano szereg “niebezpiecznych mód” wśród młodzieży i dzieci, którzy już od wczesnych lat biorą aktywny udział w komunikacji internetowej. Z jednej strony, warto zwrócić uwagę na zjawisko mody, wynikającej jeszcze z czasów wczesnej nowoczesności i opierającej się na pogoni za nowością i wyróżnianiem się. Z innej strony, w czasach późnej nowoczesności mamy do czynienia z zaawansowanymi technologiami komunikacyjnymi i informacyjnymi, które umożliwiły praktyki nowej, praktycznie natychmiastowej komunikacji, w szczególności wśród młodzieży w krajach rozwiniętych. Media społecznościowe

bardzo ułatwiają ryzykowne działania młodych użytkowników w sensie wzajemnego informowania, dzielenia się doświadczeniem lub nawet kształtowanie wspólnoty. W artykule pokazano pewne mechanizmy działania sieci społecznych (zaraźliwość, homofilia), rzutujące na zagrożenie, które jest związane z niebezpiecznymi zainteresowaniami młodzieży, szybko rozpowszechniającymi się dzięki nowym technologiom i zaawansowanym umiejętnościom sieciowym młodzieży.

KEYWORDS:

social media, social networking, fashion diffusion, homophily, contagion, deviation, Internet threats

serwisy społecznościowe, sieci społeczne, rozpowszechnianie się mody, homofilia, zaraźliwość, dewiacja, zagrożenia internetowe

WPROWADZENIE

Zainteresowanie tematem zagrożeń obecnych w życiu dzieci i młodzieży jest dosyć powszechne wśród pedagogów, psychologów, a także lekarzy, medioznawców i polityków społecznych. Jednocześnie mniejszą uwagę przyciąga zjawisko pogoni za ryzykiem oraz rozpowszechniania tej konkurencji w społecznym zakresie grupowego naśladowania zachowania, charakteru i przyczyn mody na podejmowanie ryzykownych działań. Zatem pogoń za ryzykiem we współczesnym świecie jest nieodłączną częścią życia nie tyle dorosłych, którzy w tej pogoni często realizują dziecięce marzenia, ile dzieci, które wzorują się zarówno na dorosłych, jak i na rówieśnikach.

Ktoś kiedyś wskazał, że dorośli płacący spore pieniądze za skoki na spadochronie, za szybkie samochody czy motory oraz inne ryzykowne rodzaje rozrywki, sportu czy turystyki, byli kiedyś dziećmi, którym nie pozwalano łązić po drzewach, dachach czy do sąsiedniego ogródka po jabłko, a więc brak im wspomnień o odczuciach dziecięcych, podobnych do właściwej dorosłym adrenaliny. Z drugiej strony, właśnie takie wspomnienia mogą zachęcać dorosłych do powtórki tych ryzykownych zachowań – motywacją jest zastrzyk adrenaliny.

Moda na niebezpieczne zachowania znajduje się na pograniczu tematyki ryzyka i tak kontrowersyjnego tematu, który też może być źródłem poważnych zagrożeń, szczególnie dla dzieci i młodzieży, jak trendy i moda, przy tym moda określana niekoniecznie tylko w odniesieniu do

sfery ubrań, wyglądu, piękna, lecz też do wielości innych wymiarów konsumpcyjnych i zachowaniowych. W nich bowiem można również zaobserwować liczne mniej lub bardziej niebezpieczne tendencje, trendy czy popularne zjawiska. Ocenić popularność bez szeroko zakrojonych badań jest bardzo trudno. Z braku przyjmuję, że coś jest modne, o ile trafiło jako wiadomość aktualna na łamy mediów drukowanych oraz elektronicznych portali informacyjnych (również specjalistycznych).

Nawet jeżeli nie będzie można ocenić skali popularności, to można przyrzeć się istocie zagrożeń i zastanowić się nad ich przyczynami. Jednocześnie warto pamiętać, że popularyzacja wielu zachowań i rzeczy odbywa się przez sieci, sieci społecznościowe oparte na koleżeństwie, przyjaźni czy też sąsiedztwie, dzięki takim popularnym funkcjonalnością, jak „dzielenie się” czy też „polubienie”, co później może być lub nie być praktykowane w rzeczywistości.

MODA A DZIECI

Na anglojęzycznej stronie Debate.org zamieszczono pytanie „czy moda szkodzi społeczeństwu?” 43% użytkowników odpowiedziało, że tak, 57%, że nie, mając przy tym możliwość (nawet obowiązek) umieszczenia argumentacji pod swoim oddanym głosem. Wśród argumentów za szkodliwością mody (moda tutaj rozumiana jest w wymiarze konsumpcyjnym) pojawiało się również oddziaływanie na dzieci. Jeden z internautów stwierdził, że „moda szkodzi społeczeństwu i to z kilku powodów, jednym z których jest odrzucanie dzieci w szkole przez rówieśników ze względu na modę lub brak markowych rzeczy, bowiem osądzanie według mody jest niesprawiedliwe, ale i tak wszyscy tak robią cały czas” (debate.org/opinions/is-fashion-harmful-to-society).

Do zagrożeń związanych z modnymi tendencjami należą również zachowania związane ze zjawiskami bezmyślnego naśladowania gwiazd show-biznesu oraz modelek, szczególnie w zakresie odżywiania, odchudzania, mogącego powodować bulimię czy anoreksją, jak również w zakresie wczesnej seksualności, której podłożem jest często niepewność dzieci, szczególnie dziewczynek co do akceptacji i miłości oraz poczucia własnej godności, co skutkuje również erozją granic pokoleniowych między dzieciństwem a dorosłością (Pilcher 2010: 461–470; Starzomska 2013).

Na szeregu for internetowych nawet stwierdzono, że moda – zarówno w zakresie konsumpcji oraz mediów, czyli nie tylko sposobu ubierania się,

wyglądu czy posiadania pewnych przedmiotów, ale też przekazu kultury popularnej – wręcz niszczy społeczeństwo, przy tym ciekawe, że swoje zdanie internauci argumentują posiadaniem dzieci szczególnie w wieku nastoletnim i troską o ich wychowanie i przyszłość.

Moda ogólnie oraz w szczególności moda na zachowania niebezpieczne okazuje się szkodliwa, głównie ze względu na szereg następstw. Wśród jej konsekwencji, poza seksualizacją, anoreksją czy postrzeganiem celebrytów oraz ich zachowań i wyglądu, jako niekwestionowanych wzorców do gorliwego naśladowania (ang. *emulate*), wymieniane również takie problemy społeczne, jak zjawisko przemocy wśród nastolatków czy wzrost przestępczości z pobudek konsumpcyjnych.

ZACHOWANIA NIEBEZPIECZNE A ICH SKUTKI

Naśladowanie modnych zachowań czy wyglądu w oparciu o wzorce życia dorosłego, szczególnie rodem z przekazu masowego, może okazać się bogate w różnorodne skutki negatywne, lecz jeszcze więcej zagrożeń niesie ze sobą naśladowanie zachowań niebezpiecznych z założenia, z różnym stopniem ryzyka, niekiedy bardzo wysokim, ocierającym się nawet o zachowania przestępcze (Ferszt-Piłat 2014, Antczak 2012, Majer 2012, Zawisza 2013).

Zachowania takie można podzielić według kryterium konsekwencji fizjologicznych i moralnych, choć nie jest to klasyfikacja się wykluczająca. Do konsekwencji fizjologicznych można zaliczyć ból, ewentualne uzależnienia oraz zachowania prowadzące do wypadków śmiertelnych. Niestety, nawet samobójstwa mogą być społecznie zaraźliwe (Kheraty, Cihak 2012: s.164; Christakis, Fowler 2011). Moralne następstwa ryzykownych zachowań związane są z łamaniem tabu oraz pragnieniem buntu we wszelkiej postaci, charakterystycznym szczególnie dla wieku nastoletniego. Bunt może wynikać również z szeregu problematycznych sytuacji rodzinnych. Może też stanowić świadome rzucenie wyzwania społeczeństwu i konwenansom.

Rzuceniem wyzwania społeczeństwu wydaje się takie niebezpieczne zjawisko jak seksting, choć może on równie dobrze wynikać z naśladowania zachowań dorosłych, naśladowanych odpowiednimi wzorcami seksualności. Pojęcie „seksting” powstało z połączenia słów seks i teksting, w tłumaczeniu z języka angielskiego znaczy wysyłanie krótkich wiadomości, wysyłanie i odbieranie przez telefon komórkowy oraz pocztę elektroniczną tekstów i obrazków o treści erotycznej (Protecting... 2011; Kholos

Wysocki, Childers 2011; 'Sexting'... 2011; Temple, Choi 2014; Strohmaier, Murphy, DeMatteo 2014; Walrave, Heirman, Hallam 2013; Wen, Lo 2013).

W zachowaniach nastolatków seksting polega na wysyłaniu w ramach flirtu czy zabawy "partnerowi" roznegliżowanych erotycznych zdjęć, zrobionych przez nastolatków lub nawet dzieci samym sobie. Nowoczesne technologie to umożliwiają, a brak kontroli, zainteresowania oraz wiedzy technicznej rodziców to ułatwia. Problem sekstingu często ociera się o kwestie cyberbullyingu, ponieważ wysłane w wiadomości multimedialnej lub elektronicznej informacje mogą z łatwością być zamieszczone w sieciach społecznościowych. Relacje często się skończą, a zdjęcia cyfrowe mogą być dużo trwalsze, która to trwałość może mieć tragiczne skutki. Badacze alarmują, że moda na seksting niestety przekształcić się może na modę na coraz wcześniejszy seks wśród nastolatków. W USA osądzenie nastolatków za seksting (oraz pornografię dziecięcą) wywołało różne komentarze, łącznie z upatrywaniem w tym cenzury i naruszenia praw człowieka. W 2011 roku po badaniach stwierdzono, że nie jest to tak rozpowszechnione zjawisko, jak przedstawiano wcześniej. Tylko 2,5% młodych ludzi w wieku od 10 do 17 lat robiła lub występowała na zdjęciach lub w nagraniach nagich lub półnagich, natomiast liczba osób się zmniejszyła do 1%, jeżeli definicja seksting zawiera tylko treści o charakterze otwarcie erotycznym. (Mitchell, Finkelhor, Jones, Wolak 2011).

Wśród przyczyn zachowań podobnych wyżej opisanym można zaznaczyć chęć popisania się, kuszenia, pokazania zainteresowania lub zobowiązania. Są również szersze przyczyny społeczne, czyli powszechna seksualizacja zachowań, która następuje w wyniku naśladowania zachowań idoli popkultury oraz powolne znieczulenie na wszelkie przejawy elementów pornograficznych w mediach (Walker, Sanci, Temple-Smith 2011). Ogólnie, jak trafnie ujął to jeden z dziennikarzy, taki pornograficzny trend, zapoczątkowany przez świat popkultury jest kontynuowany przez młodych ludzi, bo chcą być „równie fajni jak ich rówieśnicy”. Czują presję społeczną w ramach grupy społecznej, czego konsekwencje mogą być niestety tragiczne. Zakazy natomiast nie koniecznie pomagają naprawiać czy zapobiec ewentualnym konsekwencjom. Na przykład, wśród brytyjskich (oraz amerykańskich) dzieci w 2009 r. zapanowała moda na kolorowe bransoletki, których barwy – jak się okazuje – odpowiadają różnym czynnościom seksualnym. Niektóre szkoły nawet wprowadziły zakaz noszenia takich bransoletek. Zagrożeniem było jednak to, że z powodu zakazu bransoletki mogły stać się jeszcze bardziej modne (Frosch 2009).

Wśród niebezpiecznych zachowań, które są określane jako popularne wśród dzieci i nastolatków, mogą pojawiać się takie, które dotyczą rzeczy niespodziewanych. Rodzice szybko dzielą się obserwacjami, lecz moda rozpowszechnia się szybciej niż rodzice uświadamiają sobie ewentualne źródła zagrożeń. Na przykład, na portalu sosrodzice.pl użytkownicy ostrzegają przed cynamonem, którego łyżkę trzeba zjeść bez popijania w czasie krótszym, niż jedna minuta, lub wdychaniem sproszkowanego chili, czego konsekwencją może być nie tylko kaszel, wymioty, dławienie się, lecz nawet ostre podrażnienia skóry czy groźne zmiany wewnętrzne. Do jeszcze niebezpieczniejszych zagrożeń należy znana od wielu lat przyprawa o właściwościach halucynogennych, a mianowicie gałka muszkatołowa, oraz zabawa, określana jako wyzwanie sól i lód, w której podczas próby „potwierzenia odwagi i wytrzymałości” może dojść do poważnych poparzeń.

Wśród innych modnych trendów warto wspomnieć również, na przykład, tak zwane dosery, i-dosery czy też audionarkotyki. Są to aplikacje komputerowe przeznaczone do odtwarzania specyficznych plików muzycznych z tak zwanym binauralnym nagraniem dźwięków, co rzekomo może wywoływać efekt podobny do narkotyków ze względu na pewne techniczne charakterystyki, co nie zostało potwierdzone w badaniach i może funkcjonować jedynie jako placebo. Jeżeli chodzi o bardziej realne zagrożenie ze strony środków odurzających, wymienia się używanie potocznie określanymi soli do kąpeli, zawierających mieszanek elementów narkotycznych, suplementów diety, jak również używanie leków przeciwkaszlowych, wykrztuśnych oraz przeciw przeziębieniom (słynny w USA Purple Drank, mający korzenie jeszcze w latach 60-tych XX wieku – mieszanka syropu na kaszel, zawierającego tzw. kodeinę, tabletek i słodkich napojów gazowanych, popularny wśród amerykańskich raperów), które mają podobne działanie do narkotyków (Peters et al. 2003).

Również wymienia się dziwne sposoby zażywania alkoholu (przez oczy), wywoływanie euforii poprzez duszenie się, krótkotrwałe niedotlenianie, odcięcie mózgu od tlenu itd. (Sobocińska 2009). Następną zabawą, cieszącą niemałą popularnością wśród przedstawicieli różnych pokoleń, choć największą wśród nastolatków, jest tak zwany planking („udawanie deski”), który polega na kładzeniu się w miejscu publicznym, na brzuchu, twarzą w dół i z rękami wyciągniętymi wzdłuż ciała, i fotografowaniu się w takiej pozycji. Za tym idzie najważniejsze, bo zamieszczanie tych zdjęć i innych własnych lub koleżeńskich wyczynów w sieciach

społecznościowych do podziwiania przez przyjaciół (wśród innych zabaw ang. teapotting, hadoukening, milking, vadering, owling, horse-maning, batmanning, springing, dufnering etc). Planking przypomina inne podobne w czynnościach zabawy oraz takie, równie mało racjonalne zachowania młodzieżowe, jak na przykład flash-moby, z tą jednak różnicą, że te, z racji charakteru, mogą być niebezpieczna nie tylko dla zdrowia, ale również życia.

Najbardziej przerażająca jednak pozostaje moda na samookaleczanie, między innymi związana z wcześniej wspomnianym „wyzwaniem soli i lodu”, mniej z tatuażem i piercieniem, z racji tego, że te usługi ograniczone są do osób pełnoletnich nawet bez względu na zgodę rodziców. Najbardziej kontrowersyjna jest moda związana z uszkodzeniem własnego ciała, powodującym ból, później blizny. Samookaleczenie poprzez autoagresję ma na celu zwrócenie uwagi otoczenia, wywołanie poczucia bólu czy też poszukiwanie akceptacji a często również wskazywane – rozładowanie bólu czy dyskomfortu emocjonalnego, tak zwanego „poczucia udręczenia” lub też próba zakomunikowania swoich zmartwień (Swannell et al. 2010).

Podobne zachowania niekiedy mogą wymagać interwencji specjalistycznej, szczególnie jeżeli są konsekwentnie naśladowane w grupie społecznej lub środowisku, na przykład, wśród przedstawicieli niektórych subkultur (np. emo) (Fow, Hawton 2004), oraz kończą się nie tylko samookaleczaniem, lecz nawet targnięciem na własne życie: przypadek 13-letniej dziewczyny z Wielkiej Brytanii, która zachwyliła się zespołem rockowym, opartym na samobójczym kulcie emo (Levy 2008).

SIECI SPOŁECZNE A ROZPOWSZECHNIANIE SIĘ MODY NA NIEBEZPIECZNE ZACHOWANIA

W rozpowszechnianiu się takich zachowań, w popularyzacji odgrywają ogromną rolę nie tylko media masowe. Od lat medioznawcy i wychowawcy dyskutują na temat związku między „modą na przemoc”, czyli agresywnością młodzieży a oddziaływaniem telewizji wraz z tak zwaną przemocą na ekranie. W ciągu ostatnich kilkunastu lat, na pierwszy plan, jako bardzo wpływowy czynnik oraz specyficzne środowisko socjalizacyjne młodzieży, wysunął się jednak Internet wraz z jego szczególnymi cechami związanymi z funkcjonowaniem sieci społecznych w oparciu o nowe możliwości technologii cyfrowych (szybkość, skala, zasięg, sprzężenie zwrotne, anonimowość czy też jej brak).

Znajomość specyfiki funkcjonowania sieci społecznych obok takich ważnych zagadnień, jak socjalizacja, grupy odniesienia, samoocena społeczna czy też zainteresowanie społeczne, może pomóc wyjawić istotę popularności niektórych trendów behawioralnych wśród młodzieży oraz dzieci.

Poza szeregiem właściwości i funkcji grupy społecznej, sieci społecznej przypisuje się popularnie specyficzną konfigurację czy topologię, która jest tym kluczowym czynnikiem decydującym o znaczeniu, skuteczności i zasięgu wpływów sieci społecznych. Ważne okazują się zarówno węzły i centr lub inaczej, jednostki społeczne. W innych podejściach medialno-znawczych ta rola określana jest jako lider opinii. Ważne są również „połączenia strukturalne”, więzi czy ich specyfika, inaczej mówiąc, nie tylko aktorzy, ale „to co pomiędzy”. Wśród najważniejszych cech sieci rozpatrywanej (przedstawianej w Internecie również) jako społeczność, znajdują się nie wspólne wartości, a charakter więzi, które są ściślejsze, niż z członkami innych grup, znajdujących się w pozostałych, „oddalonych” częściach sieci. Bardziej centralny staje się aktor, który ma dużo „przyjaciół”, czyli kontaktów, jest zbliżony do środka sieci (Christakis, Fowler, 2001: s. 22).

Sieć pozwala zrozumieć i rozwinąć analizę wspomnianych zachowań ze względu na zjawisko zaraźliwości (*contagion*). Pewne zachowania stają się zaraźliwe, stają się wpływowym wzorem społecznym. Sposób, w jaki ludzie łączą się w sieci, elektroniczne czy rzeczywiste, mówi o strukturze sieci, natomiast sposób, w jaki przez sieć przechodzi informacja czy działania, świadczy o jej funkcji zaraźliwości. Zasady, które można zaobserwować w funkcjonowaniu sieci, mogą być pomocne w rozumieniu opisywanej tu mody na ryzyko wśród nastolatków. Pierwsza zasada odwołuje się do ludzkiej podmiotowości i wyraża się, na przykład, w zjawisku homofilii, a polega na tym, że ludzie sami tworzą swoją sieć. Homofilia sprawia, że ludzie świadomie lub nieświadomie wiążą się najczęściej z osobami podobnymi do siebie, czyli dzielącymi poglądy i upodobania, a także nierazkdo przeszłość. Homofilia jest zjawiskiem bardzo mocnym i wpływowym (Li et al. 2013, Young 2011). Taki wybór nie jest oczywiście dokonywany w całkowitym oderwaniu od uwarunkowań społecznych oraz genetycznych, tutaj rzeczywiście pomocna jest koncepcja socjalizacji. Homofilia opiera się na dwóch typach źródeł: inklinacje w preferencjach aktorów społecznych co do typów przyjaciół oraz inklinacje w szansach spotkania przyjaciół innego typów (Currarini, Jackson, Pin 2010). Rozpowszechnianie się mody na ryzyko jest zatem związane z mechanizmem

działania homofilii, na przykład w zakresie efektywnego współdziałania. Otóż badania wykazały, że aby zaistniało efektywne współdziałanie, aktorzy społeczni powinni umieć zidentyfikować oraz wykazać inklinację w preferencjach wobec innych aktorów z podobnymi preferencjami oraz współdzieloną wiedzą podstawową. Przy tym podobieństwo zmniejsza się wraz ze zmniejszaniem się częstotliwości kontaktów, natomiast bliskość emocjonalna jest bardziej prawdopodobna, jeżeli przyjaciele czy znajomi mają podobne poczucie humoru, hobby, zainteresowania, przekonania moralne oraz wspólne pochodzenie. Te elementy są również znaczące w procesach naśladowania oraz silniejszej identyfikacji wewnątrzgrupowej (Curry, Dunbar 2013).

Reguła homofilii działa na odległości nie tylko jednego, lecz dwóch lub nawet trzech stopni oddalenia w sieci. Z tym pośrednio wiąże się kolejna zasada, zgodnie z którą miejsce jednostki społecznej w sieci społecznej również kształtuje tę jednostkę i jej życie. Zatem większa liczba przyjaciół, najlepiej wpływowych, czyli w terminach sieci społecznej, większa centralność jej miejsca może wpływać korzystniej na zdrowie tej jednostki („zaraźliwość emocjonalna”) (Christakis, Fowler 2011: ss. 22, 45–47, 58–59).

Przydatna może być również cecha tak zwanej tranzytywności, która świadczy o liczbie powiązań między przyjaciółmi danego aktora w sieci. Im mniej jego przyjaciele znają się nawzajem, tym o mniejszym stopniu tranzytywności tej jednostki w sieci społecznej możemy mówić (Christakis, Fowler 2011, ss. 27–29). Na przykład, mniejsza liczba przyjaciół i sytuacja niskiej tranzytywności sieciowej stwarzają zagrożenie samobójstwem. Zgodnie z badaniami, młode dziewczęta, których przyjaciółki nie przyjaźnią się nawzajem są narażone na wpływ potencjalnie sprzecznych ze sobą norm oraz ponad dwukrotne prawdopodobieństwo wystąpienia myśli samobójczych. Kolejne zasady mechanizmu zaraźliwości wiążą się z bezpośrednim oddziaływaniem przyjaciół na aktora społecznego, oraz przyjaciół tego aktora i tak do trzeciego stopnia oddalenia. Christakis i Fowler określili to zjawisko jako oddziaływanie ponaddiadcyczne. Przykładem może służyć taki mechanizm, że pewne zachowania niebezpieczne mogą rozpowszechnić się nie tylko poprzez bezpośrednie i indywidualne więzi i kontakty społeczne, czyli np. pod wpływem socjalizacji oraz utożsamiania się z konkretną grupą społeczną, lecz również z ich pominięciem, czyli bez względu na zakorzenienie wśród pewnych ludzi i wpływów społecznych.

PODSUMOWANIE

Zdolność ludzi do oddziaływania na innych ma pewne granice i zamyka się w ramach tak zwanej reguły trzech stopni wpływu, bo, jak to trafnie ujęli autorzy, wiarygodność informacji oraz jej wpływ z każdym stopniem zanika „jak zanikają niewielkie fale powstałe po wrzuceniu kamienia do spokojnej wody” (Christakis, Fowler ss. 35–36). Słynne sześć stopni oddalenia odzwierciedlają wyłącznie możliwości kontaktu i komunikacji. Wymienione reguły funkcjonowania sieci społecznych nawiązują do potężnego wpływu sieci na indywidualne zachowania oraz do problemu niezupełnej kontroli swoich wyborów przez jednostki społeczne, które naśladują swoich przyjaciół w sieci, często nieświadomie oraz bez możliwości kontroli ze strony innych odpowiedzialnych osób, rodziców czy wychowawców.

Jeżeli aktor społeczny jest zakorzeniony w sieciach społecznych, a wpływ grup społecznych oraz tożsamości indywidualnych uzupełniany jest przez charakter sieci i powiązań między aktorami („to, co pomiędzy”), można stwierdzić, że moda na zachowania ryzykowne, zagrażające zdrowiu i życiu może się rozpowszechniać w sieciach społecznych analogicznie do innych zjawisk o podobnym charakterze i znaczeniu dla aktora społecznego i grupy społecznej. Dzieci i młodzież znajdują się w zasięgu znaczącego oddziaływania pierwotnych grup społecznych. Jednocześnie zajmują bardzo aktywną pozycję w sieciach społecznych, na które składają się dla ludzi młodych przede wszystkim sieci elektroniczne, ułatwiające, usprawniające oraz przyspieszające komunikację między użytkownikami, aktywnie kształtujące ich zainteresowania, tożsamość i samoocenę. Jeżeli rodzice i wychowawcy nie będą świadomi mechanizmów sieciowych rozpowszechniania się popularnych zachowań ryzykownych, zagrożenia z nimi związane mogą całkowicie wymknąć się spod kontroli rodzinnej i społecznej.

REFERENCES

- Antczak Barbara (2012) Poczucie bezpieczeństwa w szkole. Czy jest aż tak źle? *Journal of Modern Science*. Tom 1/12/2012, ss. 151–166.
- Christakis Nicholas A., Fowler James H. (2011) *W sieci*. Sopot: Smak słowa.
- Claudie Fox, Keith Hawton (2004) *Deliberate Self-Harm in Adolescence*. Jessica Kingsley Publishing.

- Currarini Sergio, Jackson Matthew O., Pin Paolo (2010) Identifying the Roles of Race-Based Choice and Chance in High School Friendship Network Formation. *Proceedings of the National Academy of Sciences of the USA*. Vol. 107 no. 11.
- Curry Oliver, Dunbar Robin I.M. (2013) Do Birds of a Feather Flock Together? The Relationship between Similarity and Altruism in Social Networks. *Human Nature*. Vol.24, Issue 3, ss. 336–347.
- Cztery domowe zagrożenia: wyzwania nastolatków, <http://www.sosrodzice.pl/4-domowe-zagrozenia-wyzwania-nastolatkow/>. Internet, dostęp: 10 X 2014.
- Ferszt-Piłat Katarzyna (2014) Dewiacje wśród uczniów a bezpieczeństwo w szkole oraz informowanie nauczycieli. *Journal of Modern Science*, 1/20/2014. S.85-104.
- Frosch Dan (2009) School Bans Bracelet Used in Sex Game. *The New York Times*. Sept 13, http://www.nytimes.com/2009/09/13/us/13bracelets.html?_r=2& Internet, dostęp: 15 X 2014.
- Kheraty Aaron, Cihak John (2012). *Katolicki przewodnik po depresji*. Kraków: Wydawnictwo M.
- Kholos Wysocki Diane, Childers Cheryl D.. ‚Let My Fingers Do the Talking’: Sexting and Infidelity in Cyberspace. *Sexuality & Culture*, 2011; DOI: 10.1007/s12119-011-9091-4
- Levy Andrew (2008) Girl, 13, hangs herself after becoming obsessed with Emo ‘suicide cult’ rock band. *Mail Online*. Internet: <http://www.dailymail.co.uk/news/article-564611/Girl-13-hangs-obsessed-Emo-suicide-cult-rock-band.html>, dostępny 11 X 2014.
- Li Yongli, Chong Wu, Peng Luo, Wei Zhang. (2012) Exploring the Characteristics of Innovation Adoption in Social Networks: Structure, Homophily, and Strategy. *Entropy*, Jul2012, Vol. 15, Issue 7. ss. 2662–2678.
- Majer Piotr (2012) Istota i zakres bezpieczeństwa społecznego na początku XXI wieku. *Journal of Modern Science*. Tom 1/12/2012, ss. 241–256.
- Mitchell Kimberley J., Finkelhor David, Jones Lisa M., Wolak Janis (2011) Prevalence and Characteristics of Youth Sexting: A National Study. *Pediatrics* Dec 5. DOI: 10.1542/peds.2011-1730.
- Pilcher Jane (2010) What Not to Wear? Girls, Clothing and ‘Showing’ the Body. *Children & Society*. Volume 24, pp. 461–470.
- Peters Ronald J. Jr.; Steven H. Kelder, Christine M. Markham, George S. Yacoubian, Jr., Lecresha A. Peters and Artist Ellis (2003). “Beliefs and social norms about codeine and promethazine hydrochloride cough syrup (CPHCS) onset and perceived addiction among urban

- Houstonian adolescents: an addiction trend in the city of lean.” *Journal of drug education* 33 (4): 415–25. doi:10.2190/NXJ6-U60J-XTY0-09MP. PMID 15237866.
- Protecting youths from online harassment: Cyberbullying and sexting are among the risks to be aware of. *Harvard Mental Health Letter*. Sep2011, Vol. 28 Issue 3, p.4-41.
- Sobocińska A. (2009) Dzieci duszą się dla zabawy. <http://dzieci.pl/kat,1024265,title,Dzieci-dusza-sie-dla-zabawy,wid,11763898,wiadomosc.html?smgputicaid=610b5d>, Internet: dostęp 09 X 2014.
- Starzomska Małgorzata. (2013). Piętno odcisnięte na ciele: Otyłość i defekty urody w kulturze „instant”. *Journal of Modern Science*, 2, 107–122.
- Strohmaier Heidi, Murphy Megan, DeMatteo David. Youth Sexting: Prevalence Rates, Driving Motivations, and the Deterrent Effect of Legal Consequences. *Sexuality Research and Social Policy*, 2014; DOI: 10.1007/s13178-014-0162-9
- Swannell Sarah, Martin Graham, Krysinska Karolina, Kay Tracey, Olsson Katherine, Aung Win (2010) Cutting on-line: Self-injury and the Internet. *Advances in Mental Health*. Vol.9 Issue 2, ss. 177–189.
- Temple Jeff R., Choi HyeJeong (2014) Longitudinal Association Between Teen Sexting and Sexual Behavior. *Pediatrics*, October 6, 2014 DOI: 10.1542/peds.2014-1974
- University of Melbourne. (2011). ‘Sexting’ driven by peer pressure. *ScienceDaily*, September 30. Retrieved January 12, 2015 from www.sciencedaily.com/releases/2011/09/110930103159.htm
- Walker Shelley, Sanci Lena, Temple-Smith Meredith. (2011). Sexting and young people. *Youth Studies Australia* 30, no. 4: 8-16
- Walrave Michel, Heirman Wannes & Hallam Lara. Under pressure to sext? Applying the theory of planned behavior to adolescent sexting. *Behavior & Information Technology*, November 2013.
- Wei Ran, Lo Ven Hwei. Examining sexting’s effect among adolescent mobile phone users. *International Journal of Mobile Communications*, 2013; 11 (2): 176 DOI: 10.1504/IJMC.2013.052640
- Young Jacob T. N. (2011) How Do They ‘End Up Together’? A Social Network Analysis of Self-Control, Homophily, and Adolescent Relationships. *Journal of Quantitative Criminology*. Vol.27 Issue 3, ss. 251–273.
- Zawisza Jerzy (2013) Przystępczość nieletnich przyczyną wykluczenia społecznego. *Journal of Modern Science*, 3/18/2013, ss.153-172.